

BEVEZETŐ

■ Ha egy magyar turista elmegy Franciaországba, s kedve támad megnézni a versailles-i palotát, a tágas termek, szemet kápráztató berendezési tárgyak, a termeket, szobákat, folyosókat díszítő műkincsek láttán nemcsak a francia királyok gazdagságáról kaphat képet, hanem megérezheti azt is, mit jelent egy nagyhatalom polgárának lenni. A palota egyik óriási terme a *Csaták galériája* neve viseli, s az (általában másodvonalbeli piktorok által festett) képek a frank és francia történelem tucatnyi nevezetes összecsapását örökítik meg. A látogató azonban hiába keresné a vásznak között a crécy-i, a poitiers-i, azincourt-i, paviai, höchstädti, malplaquet-i, trafalgari, lipcsei, waterlooi, sedani csaták képeit: olyan érzése támadhat, mintha a francia történelem győzelmek sorozata lett volna, s csupa Marengóból, Austerlitzből, Wagramból állt volna.

Ha egy francia (vagy más, „szerencsés” történelemmel megáldott) turistát vet a sors Magyarországra, s meglátogatja az (immáron a Szépművészeti Múzeumba beolvasztott) Magyar Nemzeti Galériát, és ott megtekinti a 19. századi magyar történelmi festészet remekeit, némileg más képet kap. IV. Béla menekül a muhi csatából, Mohácsnál döntő vereséget szenved a magyar hadsereg, megtalálják II. Lajos holttestét, Dobozi Mihály ledöfi hitvesét, Zrínyi kirohan Szigetvárból, Zrínyi Péter búcsúzik Frangepán Ferentől a bécsújhelyi börtönben, Thököly Imre menekül Árva várából, Zrínyi Ilona az oszt-

Mert tény ugyan, hogy az elmúlt 1100 évben több nagy birodalom is fenyegette ennek az államnak a létét, s e küzdelmekben nem mindig voltunk sikeresek; de hol vannak ma már azok a birodalmak?

rák bírák előtt áll a két Rákóczi gyermekkel... Mintha a magyar történelem csupa „halálhörgés, siralom” lett volna...

A magyar történelem – akárcsak a legtöbb európai nép és állam története – győztes és vesztes csaták és háborúk sorozatából áll. A „probléma” az események időbeli megoszlásával van. A 15. század végéig az ország több győztes, mint vesztes háborút vívott, hol az állam területének védelmében, hol dinasztikus célokért, új területek meghódításáért. A 16. század elején azonban megfordult ez a helyzet. A magyar állam a korszak legnagyobb katonai hatalmával, az Oszmán Birodalommal került szembe, s az egyenlőtlen küzdelemben vereséget szenvedett, elveszítette függetlenségét, hogy – az 1848–1849-es „közjátékot” leszámítva – csak az I. világháborúban elszenvedett vereséget követően, mintegy „büntetésként” kapja azt vissza.

A magyar történelem ezeregyszáz éve a kiemelkedő katonai teljesítmények története is. A háború nem csupán egy ország vagy egy hadsereg teljesítménye, hanem egyéneké is. Olyan egyéneké, akik számára ez a helyzet teszi lehetővé, hogy a bennük rejlő képességeket megmutassák. E szám szerzői arra vállalkoztak, hogy a háborúk lényegét mintegy sűrítve tartalmazó csaták elbeszélésén keresztül mutassák be a magyar történelem legjelentősebb fegyveres konfliktusait a honfoglalástól a II. világháborúig. A válogatás természetesen önkényes, mint ahogy minden ilyen jellegű válogatás az. Miután a magyar közvélemény jelentős része máig hajlamos 1100 éves kudarc történetként felfogni a magyar történelmet, igyekeztünk többnyire olyan összecsapásokat kiválogatni, amelyek a magyar hadi krónika sikeres fejezetei közé tartoznak.

A mohácsi csatát utólag nem tudjuk megnyerni, de nem kell Mohács szemüvegén át látnunk a magyar történelem egészét. A 20. század politikai és katonai kudarc sorozata nem ok arra, hogy az egész magyar történelmet politikai és katonai katasztrófák sorozatának lássuk. Reméljük, hogy e tanulmányok is hozzájárulhatnak ahhoz, hogy ez a rossz beidegződés némileg megváltozzon. Az optimistább múltszemlélet nem a múlt meghamisítását jelenti, de hozzásegíthet ahhoz, hogy a jelen viszonyai között is jobban érezzük magunkat. Mert tény ugyan, hogy az elmúlt 1100 évben több nagy birodalom is fenyegette ennek az államnak a létét, s e küzdelmekben nem mindig voltunk sikeresek; de hol vannak ma már azok a birodalmak?

Hermann Róbert